

Hans Moll

Sluipschutters in de tuin

Een Indische geschiedenis

Sluipschutters in de tuin

Sluipschutters in de tuin

Een Indische geschiedenis

Hans Moll

WALBURGPERS

Afbeeldingen omslag: privécollectie auteur

Omslagontwerp: Mijke Wondergem, Baarn

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 9789462497092

e-ISBN 9789462497108 (e-pub)

NUR 691

© 2021 Hans Moll, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

© 2021 p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	7
<i>Hans Goedkoop</i>	
In den beginne: onduidelijkheid	11
I. Aankomst	13
II. Nieuw-Guinea	21
III. Wie zijn wij	27
IV. Familiegeheimen	39
V. De besten	45
VI. Den Haag	53
VII. Goed terechtgekomen	67
VIII. De njai	71
IX. Gescheiden ouders	75
X. Opscheppen	81
XI. School	85
XII. De <i>katjoeng</i> en de oma	91
XIII. Vechtsport	95
XIV. Etiket Indisch	101
XV. Ambonezen	107
XVI. Heet	111
XVII. Jaren 60	113
XVIII. Discriminatie	119
XIX. Oma	123
XX. Koloniale schuld	127
XXI. Vergeten vragen	129
XXII. Bezetting	131
XXIII. Messen	135
XXIV. Heilige hapjes	139
XXV. Vreemde geesten	145

XXVI. Zwijgen	151
XXVII. Indische humor	155
XXVIII. Oorlog	159
XXIX. Bersiap	167
XXX. Wreedheid	173
XXXI. Spijt	185
XXXII. Holland	189
XXXIII. Papieren	191
XXXIV. Afscheid	195
 Nawoord: Anstiel	 199

Voorwoord

Hans Goedkoop

Terwijl ik dit schrijf is een buisje met mijn wangslim naar de Verenigde Staten om daar onderzocht te worden op mijn erfelijke achtergrond. Van vaderskant is die betrekkelijk blond en blauwogig, maar aan moederskant breekt het avontuur uit. Daar galopperen Armeniërs door het bloed, er schuifelen Chinezen rond, mijn oma had iets schitterend Javaans.

Ach, Indisch allemaal, vatte mijn moeder samen. Indische familie.

Ben ik Indisch?

In een onderlaag van mijn geheugen ligt nog opgeslagen wat dat in mijn kindertijd betekende. Den Haag, om te beginnen. Donker, dat sloeg op de huid. Driftkikkers, want dat schenen ze te zijn, en zwijgen, daar hadden ze last van. Waar vergoelijkend op volgde: moeilijke tijd gehad natuurlijk.

Dat kon niet over ons gaan. Een van mijn broers was rossig en een andere stroblond. We woonden op de Veluwe en mij viel nooit op dat we ergens over zwegen. Ook al stonden er djatihouten beeldjes in de boekenkast en had mijn moeder een uitstekende rijsttafel in de vingers, wij waren net als iedereen. We hadden alleen meer van de wereld gezien.

Nee, dan Hans Moll. Den Haag check, huidskleur check – het kan niet missen. Ook hij geeft in dit boek steekwoorden voor het Indische. En al zijn die heel anders dan de mijne, dat bewijst misschien juist dat hij Indisch is en ik niet. Hij weet waarover hij praat.

Maar dan het gekke. Ook hij blijkt zichzelf niet echt als Indisch te zien. Die steekwoorden, die slaan voor hem op

anderen, en hij heeft ook gewoon geen zin om zichzelf in een hok te zetten. Geef hem ongelijk.

Met het verstrijken van de jaren blijkt er alleen toch iets in hem schuil te gaan dat onderzocht wil worden en met de geschiedenis te maken heeft. Hij doet een DNA-test, ook hij al, en neemt de moeite om zijn stamboom uit te zoeken. In die boom klimmend komt hij via een wirwar aan etniciteiten bij zijn ouders uit, met name bij zijn moeder, en dan doet hij wat eenvoudig lijkt en toch zo moeilijk is. Hij beschrijft alleen maar. Wat hij van zijn moeder weet, wat hij als kind ziet en wat hij later gaat doen en denken. Hij zet het in haarscherpe vignetten neer – met steeds die moeder in een glansrol als formidabel karakter en komisch commentator.

Wat Moll zelden doet, is er zijn eigen commentaar bij leveren. Hij past zijn tekst niet in binnen de Indische geschiedenis, hij maakt zichzelf niet tot exempel, alles blijft zo grillig als het is, en dat heeft iets bevrijdends. Tussen de regels schemert steeds de vraag wat er nu Indisch is aan deze 'Indische geschiedenis', maar hij gaat het je niet vertellen. Er zijn zoveel Indische ervaringen, wie zal bepalen wat er wel en niet bij hoort?

Een paar keer laat Moll die terughoudendheid varen en wordt hij ondanks zichzelf ineens een Indisch activist. Dat is wanneer hij in het heden uitkomt en positie kiest in het historische debat van nu. Dan hoor ik soms niet meer zijn moeder maar de mijne. Driftkickers, zegt ze, en ik val volautomatisch terug op het gevoel dat ik toch niet echt Indisch ben.

Maar de rest van het boek maakt een vreemde onrust bij mij los. Wat hij vertelt lijkt geen moment op het verhaal van mijn familie, niet in standplaats, niet in welstand, niet in wat voor stand dan ook, en toch lees ik het met iets wat lijkt op herkenning. Ik heb het ook als ik Hans Moll aan de

telefoon heb, al ken ik hem hoogst oppervlakkig, en ik heb het zelfs al in een zaaltje vol Indische mensen. Nestgeur.

Waar 'm dat in zit? Het leven in een land waar alles geur was. Het verlies van dat land van herkomst en de landing in het Nederland van aankomst. De vernedering van daar bij nul beginnen en je aanpassen, en ja toch echt wel zwijgen. De schaamte over die vernedering. De schaamte over de schaamte. Het is allemaal al vaak gezegd, maar hoe zit het precies?

Lees dit boek en je vindt een verhaal dat zoveel ingewikkelder en tegenstrijdiger is, dat je er iets in ontdekt van een vermoedelijke werkelijkheid. Het spoort je aan om ook de werkelijkheid van je eigen familie terug te zoeken en, wie weet, de Indo in jezelf te achterhalen. Lees dit boek – ook als je blond bent en blauwogig en geboortig van de Veluwe.

In den beginne: onduidelijkheid

Mijn buurman Michiel werkt op een academie in Amsterdam. Hij heeft, zegt hij, de serie 'Indische inkijkjes' die ik rond 2010 voor de Achterpagina van *NRC Handelsblad* heb geschreven met plezier gevolgd. Ik beschrijf daarin een aantal van mijn ervaringen in Nederland als kersvers uit Indië gerepatrieerd kind. Op zijn academie hebben ze nu vier van die verhaaltjes gebundeld en mooi gekaft. Het is een cadeau geworden voor een scheidende collega.

'Hij is net als jij', zegt Michiel, en vraagt of ik mee wil gaan naar de betreffende collega. Dat lijkt me leuk, maar het komt er steeds niet van. Buurman gaat uiteindelijk alleen.

'Hoe vond hij het boekje?'

Michiel kijkt bedachtzaam. Het is duidelijk dat hij er niet goed raad mee weet. 'Tja, hoe zal ik het zeggen. Mijn collega zei: "Wij Indonesiërs hebben dat niet zo, wij zijn niet zo bezig met onze afkomst. Dat is meer iets van Indischen." Ik had die reactie niet zo verwacht.'

Ik: 'Hij was onze vijand, man! De Indonesiërs wilden ons doodmaken.'

'Maar wat ben jij dan?'

'Indo.'

'Wat is het verschil dan?'

Hoe leg je dat uit?

Een van de verschillen is dat wij zijn gevlucht, en dat zij zijn gebleven. Weliswaar hebben ook zo'n dertigduizend indo's ervoor gekozen om in Indonesië te blijven, maar dat is niet helemaal goed afgelopen.